

تقدیم بہ

حضرت علی (ع)

سیاست گذار حقوق بشر در جہان اسلام

درآمدی بر حقوق بشر در اسلام

نوشته

دکتر مهدی ذاکریان

دانشیار دانشکده حقوق، الهیات و علوم سیاسی
دانشگاه آزاد اسلامی واحد علوم و تحقیقات

انتشارات جهان سیاست

با همکاری فصلنامه مطالعات بین‌المللی

فصلنامه
مطالعات بین‌المللی

سرشناسه: ذاکریان امیری، مهدی، ۱۳۴۷
عنوان و نام پدیدآور: حقوق بشر در اسلام/ نویسنده: مهدی ذاکریان امیری/
مشخصات نشر: کرج، جهان سیاست، تهران: فصلنامه مطالعات بین‌المللی،
۱۴۰۱.

مشخصات ظاهری: ۱۳۶ ص.: جدول، نمودار؛ ۱۴/۵×۲۱/۵ س.م.

شابک: 978-622-92530-3-8

یادداشت: زبان: فارسی-عربی.

موضوع: حقوق بشر- جنبه‌های مذهبی- اسلام

موضوع: حقوق مدنی- جنبه‌های مذهبی- اسلام

رده‌بندی کنگره: BP۲۳۰/۱

رده‌بندی دیویدی: ۲۹۷/۴۸۳۴

شماره کتابشناسی ملی: ۸۹۳۵۰۲۸

اطلاعات رکورد کتابشناسی

انتشارات جهان سیاست (با همکاری فصلنامه مطالعات بین‌المللی)

نام کتاب: حقوق بشر در اسلام

مؤلف: مهدی ذاکریان

صفحه‌آرایی و طراح جلد: جهان سیاست

نوبت چاپ: چاپ اول: ۱۴۰۱

ناشر: انتشارات جهان سیاست (با همکاری فصلنامه مطالعات بین‌المللی)

شمارگان: ۹۰۰

چاپ و صحافی: چاپ نسیم

شابک: ۹۷۸-۶۲۲-۹۲۵۳۰-۳-۸

نشانی دفتر انتشارات: کرج، فردیس، فلکه پنجم فردیس، بلوار هفت تیر، به سمت جاده

ملارد، پاساژ میلاد، واحد دوم شرقی. کدپستی: ۳۱۷۵۹۱۳۱۹۴، تلفن: ۰۲۶-۳۶۵۰۶۷۸۲

نشانی دفتر پخش: تهران، شاهین، خیابان گل لاله، بلوار سرلشکر مخبری (۳۵ متری گلستان)،

پلاک ۱، طبقه منفی ۱، واحد ۱۱، کد پستی: ۱۴۷۵۸۶۵۸۰۹، تلفن: ۰۲۱-۶۵۱۱۹۷۳۲

تارنمای انتشارات برای خرید پستی کتاب: www.pwpub.ir

کلیه حقوق برای انتشارات جهان سیاست محفوظ است.

فهرست مطالب

۷	دیباچه
۱۵	فصل یکم- کلیات و مفاهیم
۱۵	۱/۱ تعریف حق و ارتباط آن با تکلیف
۲۲	۱/۲ مبانی هستی‌شناسی و انسان‌شناختی حقوق بشر
۳۵	۱/۳ مبانی، منابع و اهداف حقوق بشر در اسلام
۴۰	خودآزمایی فصل اول
۴۱	فصل دوم- اصول بنیادین حقوق بشر در اسلام
۴۲	۲/۱ اصل توحید
۴۲	۲/۲ اصل حیات (رابطه دنیا با آخرت)
۴۴	۲/۳ اصل کرامت انسانی
۴۵	۲/۴ اصل عدالت
۴۶	۲/۵ اصل برابری
۴۷	۲/۶ اصل صلح
۴۸	۲/۷ اصل محیط زیست
۴۹	خودآزمایی فصل دوم
۵۱	فصل سوم- جهت‌گیری اندیشمندان اسلامی نسبت به حقوق بشر
۵۱	۳/۱ جهان‌شمول‌گرایی
۵۴	۳/۱/۱ اعلامیه جهانی حقوق بشر
۶۲	۳/۱/۲ گروه کشورهای همفکر و جهان‌شمولی حقوق بشر
۶۹	۳/۲ نسبی‌گرایی حقوق بشر
۶۹	۳/۲/۱ نسیت‌گرایی فرهنگی
۷۳	۳/۲/۲ کرامت بشری
۷۴	خودآزمایی فصل سوم

فصل چهارم- تطبیق حقوق بشر در اسلام با حقوق بشر معاصر.....	۷۵
۴/۱ چالش‌ها و ناسازواری‌ها	۷۵
۴/۲ نقاط اشتراک	۷۶
۴/۳ نقاط افتراق (بررسی و تحلیل مصادیق چالشی)	۷۶
۴/۴ گفت‌وگو و هم‌اندیشی راهکار حفظ کرامت بشری	۷۸
۴/۵ چه باید کرد؟	۷۹
خودآزمایی فصل چهارم	۸۰
دستاوردها	۸۱
ضمیمه نخست- اعلامیه جهان شمول حقوق بشر ۱۹۴۸ ملل متحد.....	۸۹
ضمیمه دوم- اعلامیه حقوق بشر اسلامی ۱۹۹۱ سازمان همکاری اسلامی ..	۹۹
ضمیمه سوم- اصول حقوق بشری قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران	۱۱۱
منابع	۱۱۷
درباره نویسنده	۱۲۱
نمایه	۱۲۷

دیباچه

بالیدن به حقوق بشر ارزنده و فخرآور است. در واقع یکی از دستاوردهای متمدنانه بشری حقوق بشر است. حقوق بشر نشان می‌دهد تا چه میزان مشیت الهی را ارج می‌نهیم. اینکه انسان شایستگی خلافت خداوند در زمین را دارد. در این راه انسان تلخی‌ها و خوش‌کامی‌هایی خواهد دید. در واقع زندگی انسان همواره با شیرینی‌ها و دشواری‌هایی روبه‌رو می‌شود. طبیعت حیات بشری این چنین است. تاریکی و روشنی در کنار هم به زندگی معنا می‌دهند. ولی هنگامی که رنج‌ها و تاریکی‌ها بر بخش عمده‌ای از زندگی انسان سیطره یابند، آنگاه ادامه زندگی بر انسان سخت خواهد بود. هنگامی که دشواری‌ها و تلخی‌ها به ستم، استبداد، شکنجه و بی‌عدالتی بیانجامد، آنگاه انسان از مرز دشواری به ناامنی رسیده و حقوق او در واقع نقض می‌شود. این گونه است که حقوق بشر به میدان می‌آید. حقوق بشر به میدان می‌آید تا امنیت به انسان برگردد. امنیت موضوعی است که با رعایت حقوق بشر دست یافتنی است.

اینکه حقوق بشر به امنیت می‌انجامد سبب اهمیت یافتن حقوق بشر می‌شود. در کنار حقوق بشر، ادیان نیز گاه به رهایی انسان‌ها کمک کرده‌اند.

گاه ادیان، امنیت را به ارمغان آوردند. ادیان الهی در این زمینه بسیار گسترده عمل کردند. چه بسا در جوامع بدوی که حق، هیچ معنایی نمی‌یافت، ادیان به کمک ابنای بشری آمدند. در همین زمینه است که ضرورت آشنایی با مکتب حقوقی اسلام پیش می‌آید. نظام حقوقی اسلام چیست؟ در خصوص حقوق بشر چه دیدگاهی دارد؟ کارنامه حقوق بشری نظام حقوقی اسلامی چیست؟ در تطبیق آن با سایر مکاتب حقوقی معاصر به چه نتایجی دست می‌یابیم؟ آیا نظام حقوقی اسلام در موضوع قواعد حقوق بشر حرفی برای گفتن دارد؟ اسلام چه چیزی می‌تواند به حقوق بشر جهانی بیافزاید؟

به همین روی و در همین راستا لازم است تا در درجه اول، آشنایی دانشجویان با مفاهیم، مبانی، منابع و ویژگی‌های حقوق بشر در اسلام و حقوق بشر معاصر پدید آید. به همین دلیل است که این کتاب به رشته نگارش درآمده است. البته برای آنها که از سال‌های دور حقوق بشر را درس می‌دهند، نوشتن درباره اسلام و حقوق بشر بسیار سخت است. آنها که سالیان سال درباره حقوق بشر می‌نویسند، به سادگی نمی‌توانند موضوع اسلام و حقوق بشر را مورد بحث قرار دهند. آنها که دلبستگی ویژه‌ای به باورهای بومی و مذهبی این سرزمین دارند و تلاش داشته‌اند تا آرزوی پیشرفت کشور را با ایده‌ها و پیشنهادهای خود پیوند زنند، برای آنها نوشتن درباره اسلام و حقوق بشر بسیار دشوار است. زیرا در این باره آنچه باید گفته می‌شد و نوشت مورد پژوهش قرار گرفته است. پس برای نوشتن درباره اسلام و حقوق بشر باید بینش و سخن تازه‌ای باشد. در غیر این صورت هدر دادن زمان و زندگی است. به جرات می‌توان گفت که

درباره اسلام و حقوق بشر ادبیات بسیار غنی و پرباری در کشور تولید شده است. در واقع، اکنون دو دهه پس از سپری شدن قرن جدید و نزدیک به ۷۵ سال پس از تصویب اعلامیه جهان شمول حقوق بشر، امید داشتیم که رابطه اسلام و حقوق بشر روشن باشد. مرزهای باورهای اسلامی و جهانی حقوق بشر، به ویژه همپوشانی‌ها و ناسازواری‌های آن تبیین شده باشد. با این همه، در می‌یابیم که این امر کامل شده نیست. لذا به رغم وجود کتاب‌های ارزشمند درباره اسلام و حقوق بشر، ضروری دیدیم که این اثر را به چاپ برسانیم. موضوعی که نشان می‌دهد تا چه اندازه حقوق بشر در دین اسلام مورد توجه قرار می‌گیرد و در نتیجه به امنیت انسان می‌انجامد.

برای این امر و به طور مشخص در این کتاب می‌توان بر روی سه موضوع کانونی تمرکز کرد و پرسید: ۱. حقوق بشر چیست؟ ۲. اسلام و حقوق بشر چگونه معنا می‌دهد؟ و ۳. تبیین دیدگاه اسلام از حقوق بشر چگونه انجام می‌شود؟ در پی این پرسش‌ها، می‌توان به زاویه‌های ابهام درباره حقوق بشر و اسلام پرداخت. یکی از ابهام‌ها این است که آیا خلق واژه «حقوق بشر اسلامی» ممکن است؟ بسیاری بر این باورند که خیر. زیرا حقوق بشر یعنی دنبال کردن هر حقی به دور از نژاد، جنسیت، ملیت و مذهب. آنگاه چگونه می‌شود سخن از حقوق بشر اسلامی راند؟! همه اینها پرسش‌ها و ابهام‌هایی هستند که نیاز به پژوهش دارند. شاید به باور شماری معدود، حقوق بشر روشن و بدیهی است، جهانی و جهان شمول است. ولی بررسی میدانی نشان می‌دهد که فهم دقیقی از مفاهیم حقوق بشری وجود ندارد.

لازمه اینکه به فهم دقیقی دست یابیم مطالعه و تعمق درباره اعلامیه

جهان شمول حقوق بشر سازمان ملل متحد است. شناخت دقیق از قرآن کتاب آسمانی مسلمانان و نهج البلاغه کتاب سیاست‌گذاری پیروان مکتب سیاسی حضرت علی علیه السلام نیز لازم است. ضروری است نظارت بر رفتارهای ما با آن آموزه‌ها. این گونه است که به رغم پژوهش‌های فراوان در زمینه حقوق بشر و اسلام باز هم لازم است به مطالعه و نقد ادبیات آن پرداخت. البته این بار در این کتاب با یک نثر و روایت دیگری.

برای همه ما روشن است که حقوق بشر در گذشته‌های دور به دشواری می‌توانست در مذاهب و ادیان ورود پیدا کند. (Tomuschat, 2008: 18) شاید این ادعا در آغاز درست به نظر می‌رسید ولی همیشه از یک برخورد نمی‌توان نتیجه کلی گرفت. برخی هم مدعی اند اسلام نیز به مانند همه دیگر مذاهب در آغاز از در آشتی با حقوق بشر هم نشین نشد. این برداشت و نتیجه‌گیری حاصل تطبیق اسناد حقوق بشری با عملکرد نظام‌های سیاسی اسلامی در زمینه حقوق بشر است. چنین ارزیابی غلط است. زیرا ارزیابی اسناد و آمل‌های حقوق بشر را باید با کتاب آسمانی و آمل‌های ادیان تطبیق داد نه با عملکرد نظام سیاسی. البته این ادعا که ناسازگاری حقوق بشر و ادیان تنها ریشه در تفاوت احکامی دارد که هر یک از این دو برای فرد صادر می‌کردند نیز دقیق نیست. زیرا اهداف اسلام تنها در ظرف حقوق بشر نمی‌گنجد و گاه گسترده‌تر است. ادعا می‌شود اسلام گاه، از دستورات حقوق بشری احساس ترس می‌کند. اینجا است که برخی از دینداران مکتب اسلام، نگران شریعت‌مداری پیروان اسلام می‌شوند. اگر چه نگرانی نسبت به باورهای پیروان و افراد خود یک ارزش و اصل حقوق بشری است، ولی پرسش اینجا است که محک این باورها و ارزش‌ها در

دست چه کسانی است؟ چه مرجعی می‌تواند این داوری را داشته باشد که پیروان و رهروان یک آیین در خطر فرسایش و فروپاشی‌اند؟ یا در حال سعادت و بهروزی؟ و همین خود نقطه آغاز اختلاف با برخی رهبران مذهبی می‌شود.

به همین روی، هم اندیشی طرفداران حقوق بشر با شماری از رهبران مذهبی بسیار سخت می‌شود. به ویژه این که هواداران حقوق بشر، احکامی را صادر می‌کردند که اکنون و حال آدمی را مورد توجه قرار می‌داد. چیزهایی که لذت آنها فوراً قابل درک و لمس بود: برده‌داری نباشد، آزاد به دنیا می‌آییم پس آزادانه اندیشه کنیم و سخن بگوییم، هیچ کس را نباید برای باورهایش مورد اذیت و آزار و شکنجه قرار داد، هر کس حق زندگی، آزادی و امنیت شخصی دارد، همه در برابر قانون مساویند، همه حق دارند شکایت و دعوای خود را به یک دادگاه مستقل، بی طرف، منصفانه و علنی ارایه دهند و مانند این‌ها. (Cassese, 2008: 158-326)

بنابراین، بسیار طبیعی به نظر می‌رسید که طرفداران حقوق بشر بتوانند احکامی مانند آزادی اندیشه، بیان، مذهب و نیز رویارویی با برده‌داری، شکنجه، مجازات‌های خشن و اعدام را به عنوان یک باور و ارزش جهانی گسترش دهند. این‌ها همگی در یک جمله در فطرت خفته همه انسان‌ها قرار داشت که به واسطه غرایز شیطانی و هوای نفسانی انسان‌ها از یاد برده شده بود. طرفداران حقوق بشر این فطرت خفته را بیدار نمودند. فطرتی که گاه حتی مذاهب نیز به رغم اینکه می‌بایست در جبهه نخست خیزش و بیداری آن قرار گیرند ولی به واسطه منفعت بردن شماری از به اصطلاح مردان کلیسا یا به اصطلاح خلیفه و خلفا، رو در روی این فطرت الهی

ایستادند. آن گونه که برخی بر برده‌داری مهر تأیید می‌نهادند. بهشت را به پیروان خویش پیش فروش می‌کردند. توبه از هر گناهی قیمتی داشت و می‌شد آن را در کلیسا خرید.

از سوی دیگر، شماری از رهبران و علمای مذهبی ادیان گوناگون به جای ارایه روندهای بهتر برای زندگی افراد (یا دست کم پتانسیل‌هایی که هر مذهب در باره حقوق بشر دارد) که در هر مذهب وجود دارد، با تأکید بر نقطه‌های تقابل، به حقوق بشر تاختند. بدتر اینکه آنها از حکومت‌های جور و ستم هم پشتیبانی به عمل آورده و یا آنها را مورد تأیید قرار داده و یا در برابر آنچه آنها می‌کردند و می‌کنند سکوت کردند. از همه اینها بدتر و زشت‌تر اینکه برای عمل جور آنها دلیل شرعی و ادله فقهی نیز می‌تراشیدند. در این مسیر آنها با تأکید بر احکامی که در ادیان گوناگون وجود دارد مانند حرمت ارتداد، سقط جنین، طلاق، به کارگیری حدود و تعزیر، مفسد فی الارض و غیره و غیره، آرام آرام احکام خود را در مرحله نخست در رویارویی با احکام طرفداران حقوق بشر و سپس در چالش جدی با آنها قرار دادند.

آنچه توصیف این وضعیت در باختر و خاور زمین را نشان می‌دهد اینکه احکام در ادیان در رویارویی حتمی با حقوق بشر قرار گرفتند. احکامی که چه بسا موضوعیت و صدور آنها بر پایه یک رویداد و نیز نیاز ویژه دسته‌ای از مومنین در یک جا و مکان خاصی بوده است. ولی تأکید برخی از دینداران و فقها بر شماری از احکام سبب شد تا آن احکام عین شریعت تلقی شوند. اینگونه شد که برخی از نویسندگان، احکام مذهبی را برابر با شریعت دانستند. تبدیل این احکام به شریعت، سبب‌ساز زمین‌گیر شدن

گسترش شماری از این مذاهب در جامعه بین‌المللی شد. بدین روی شاید بتوان ستیز احکام مذهبی با حقوق بشر را در ارتباط ادیان با حقوق بشر، سبب ساز تقابل شریعت با حقوق بشر دانست. نگارنده این کتاب در پاسخ به این پرسش کلیدی که چگونه آشتی میان حقوق بشر و اسلام امکان‌پذیر است، پس از انجام پژوهش و کاوش‌های فراوان به این باور رسیده است که: جابه‌جایی آموزه‌های مدنی اسلامی با شریعت اسلامی در موضوع حقوق بشر، کاهنده جنبه‌های سلبی ارتباط حقوق بشر و اسلام است. پژوهشگر در این زمینه، معتقد است آموزه‌های مدنی اسلامی آمادگی تعامل با یافته‌های جهان شمول حقوق بشر را دارند. در این راستا، نویسنده این کتاب، مطالعات شخصی و یافته‌های آموزشی- پژوهشی و تجارب علمی خود را در اختیار خوانندگان قرار می‌دهد.

این یافته‌ها نشان می‌دهد موضوع اسلام و حقوق بشر نیازمند تامل بیشتر و بررسی پیرامون راهکارهای پیشبرد حقوق بشر در جوامع اسلامی است. به همین روی نگارنده انتظار دارد همکاران دانشگاهی و دانشجویان و دانش پژوهان موضوع حقوق بشر و امنیت انسانی در جوامع اسلامی را در اولویت پژوهش‌های خویش قرار دهند. امید که روزی نتایج آن پژوهش‌ها به گشایش‌های خوبی در میان جوامع اسلامی منجر شود.

مهدی ذاکریان

تهران- بهار ۱۴۰۱

نمایه

اعتقاد, ۶۲, ۱۰۱, ۱۰۲, ۱۰۹	آزادی, ۱۱, ۱۵, ۱۶, ۲۲, ۲۳,
اعلامیه, ۲۶, ۲۸, ۲۹, ۳۰, ۳۲,	۲۴, ۲۶, ۲۸, ۴۱, ۷۶, ۸۷,
۵۳, ۵۴, ۵۵, ۵۶, ۵۷, ۶۱,	۸۹, ۹۱, ۹۴, ۹۵, ۱۰۰, ۱۰۱,
۶۲, ۶۳, ۶۴, ۶۵, ۶۶, ۷۶,	۱۰۶, ۱۰۸, ۱۱۳, ۱۲۹,
۷۸, ۷۹, ۸۴, ۸۹, ۹۰, ۹۱,	آزادی بیان, ۱۵, ۱۶, ۲۸, ۸۷,
۹۲, ۹۷, ۹۸, ۹۹, ۱۱۰, ۱۱۷,	آزادی عقیده, ۲۸, ۹۴,
امام, ۳۹, ۴۵, ۱۲۲, ۱۲۳, ۱۲۴,	اسلام, ۲, ۳, ۴, ۸, ۹, ۱۰, ۱۳,
آموزه های مدنی, ۱۳	۱۶, ۲۰, ۲۵, ۳۵, ۳۶, ۳۸,
انجیل, ۲۵, ۱۱۷	۳۹, ۴۱, ۴۲, ۴۵, ۴۶, ۴۷,
ایران, ۲۳, ۵۴, ۶۲, ۶۳, ۶۴,	۴۸, ۶۵, ۶۶, ۷۵, ۷۶, ۷۷,
۶۵, ۶۶, ۷۹, ۱۱۱, ۱۱۶,	۷۸, ۷۹, ۸۰, ۸۲, ۸۳, ۸۵,
۱۱۷, ۱۲۱, ۱۲۲	۸۶, ۹۹, ۱۰۰, ۱۰۱, ۱۰۴,
ایمان, ۹۰, ۹۴, ۹۹, ۱۰۰, ۱۰۱,	۱۰۵, ۱۱۱, ۱۱۲, ۱۱۳, ۱۱۷,
آیین, ۱۱, ۴۱, ۴۷, ۷۸, ۱۰۰,	۱۲۱, ۱۲۲, ۱۲۵,

۳۵, ۳۳, ۲۷, ۲۳, ۲۲, ۲۱	بازداشت, ۱۱۵, ۱۱۴, ۱۹
۴۷, ۴۵, ۴۴, ۴۰, ۳۹, ۳۶	باور, ۱۸, ۱۷, ۱۶, ۱۳, ۱۱, ۹
۹۸, ۹۴, ۸۷, ۷۸, ۶۱, ۵۸	۲۰, ۲۶, ۳۳, ۴۰, ۴۱, ۵۱
۱۰۹, ۱۰۷, ۱۰۶, ۱۰۴, ۱۰۳	۵۲, ۶۵, ۶۹, ۷۰, ۷۴, ۷۵
۱۱۷, ۱۱۳	۷۸, ۷۹, ۸۴, ۸۷
جامعه مدنی, ۱۷	بردگی, ۹۱, ۸۷, ۷۵, ۴۱, ۲۷, ۲۰
جهان, ۲, ۹, ۱۰, ۱۳, ۲۸, ۵۱	۱۰۰, ۱۰۵
۶۸, ۶۶, ۶۳, ۵۶, ۵۴, ۵۳	بندگی, ۱۰۵, ۱۰۱, ۷۵, ۴۱
۸۳, ۷۸, ۷۶, ۷۲, ۷۰, ۶۹	بیمه, ۱۱۳, ۱۱۲, ۸۷, ۷۵, ۱۵
۸۹	پاسخگویی, ۲۰
جهان شمول, ۹, ۱۰, ۱۳, ۷۸	پرستش, ۱۰۰, ۴۲, ۴۱, ۳۷
۸۹	پرستش, ۳۵, ۱۷, ۱۶, ۱۳, ۱۰
جهل, ۲۰, ۷۹, ۱۰۵	۷۹, ۸۱
حق, ۸, ۱۱, ۱۵, ۱۶, ۱۹, ۲۴	تاریخ, ۶۰, ۴۲, ۳۲, ۲۲, ۱۶
۴۵, ۴۲, ۴۱, ۳۹, ۳۸, ۳۶	تاریکی, ۷
۷۶, ۷۵, ۶۱, ۵۱, ۴۸, ۴۷	تعهد, ۹۰, ۵۶, ۱۹
۹۱, ۸۷, ۸۵, ۸۲, ۷۹, ۷۷	تعهدات عام الشمول, ۳۲
۹۷, ۹۶, ۹۵, ۹۴, ۹۳, ۹۲	تمایز, ۹۱
۱۰۵, ۱۰۴, ۱۰۳, ۱۰۲, ۱۰۱	توحید, ۱۰۰, ۴۲
۱۱۳, ۱۰۹, ۱۰۸, ۱۰۷, ۱۰۶	جامعه, ۱۹, ۱۸, ۱۷, ۱۳, ۴

حقوق اقتصادی, ۳۰, ۳۳, ۳۵,	۱۱۴, ۱۱۵, ۱۱۶, ۱۱۷
۹۵, ۶۰, ۵۹	حق حیات, ۱۶, ۴۱, ۴۳, ۴۸
حقوق بشر, ۲, ۳, ۴, ۷, ۸, ۹,	حقوق, ۲, ۳, ۴, ۷, ۸, ۹, ۱۰,
۱۰, ۱۱, ۱۲, ۱۵, ۱۶, ۱۷,	۱۱, ۱۲, ۱۵, ۱۶, ۱۷, ۱۸,
۱۸, ۱۹, ۲۰, ۲۲, ۲۳, ۲۶,	۲۰, ۲۲, ۲۳, ۲۴, ۲۶, ۲۷,
۲۷, ۲۹, ۳۰, ۳۲, ۳۳, ۳۴,	۲۹, ۳۰, ۳۲, ۳۳, ۳۴, ۳۵,
۳۵, ۴۱, ۴۴, ۴۸, ۵۱, ۵۲,	۳۶, ۳۸, ۴۰, ۴۱, ۴۲, ۴۴,
۵۳, ۵۴, ۵۵, ۵۶, ۵۷, ۵۸,	۴۶, ۴۷, ۴۸, ۵۱, ۵۲, ۵۳,
۵۹, ۶۱, ۶۲, ۶۳, ۶۴, ۶۵,	۵۴, ۵۵, ۵۶, ۵۷, ۵۸, ۵۹,
۶۶, ۶۷, ۶۸, ۶۹, ۷۰, ۷۱,	۶۰, ۶۱, ۶۲, ۶۳, ۶۴, ۶۵,
۷۲, ۷۳, ۷۴, ۷۵, ۷۶, ۷۷,	۶۶, ۶۷, ۶۸, ۶۹, ۷۰, ۷۱,
۷۸, ۷۹, ۸۱, ۸۲, ۸۳, ۸۴,	۷۲, ۷۳, ۷۴, ۷۵, ۷۶, ۷۷,
۸۵, ۸۶, ۸۹, ۹۰, ۹۹, ۱۰۱,	۷۸, ۷۹, ۸۱, ۸۲, ۸۳, ۸۴,
۱۱۷, ۱۱۸, ۱۲۱, ۱۲۳, ۱۲۵,	۸۵, ۸۶, ۸۹, ۹۰, ۹۱, ۹۲,
حقوق مدنی, ۱۵, ۲۸, ۳۰, ۳۳,	۹۴, ۹۵, ۹۶, ۹۷, ۹۸, ۹۹,
۳۵, ۵۵, ۵۹, ۶۰, ۶۲	۱۰۰, ۱۰۱, ۱۰۳, ۱۰۵, ۱۰۶,
حکومت, ۴۷, ۶۱, ۹۵	۱۰۹, ۱۱۰, ۱۱۱, ۱۱۲, ۱۱۳,
حمایت, ۲۷, ۲۹, ۳۱, ۳۲, ۵۶,	۱۱۷, ۱۱۸, ۱۲۱, ۱۲۲, ۱۲۳,
۵۸, ۶۰, ۶۳, ۷۸, ۸۹, ۹۱,	۱۲۴, ۱۲۵
۹۳, ۹۴, ۹۵, ۹۶, ۹۷, ۱۰۱,	حقوق اسلام, ۴۰

شکنجه, ۷, ۱۱, ۱۵, ۳۱, ۶۰,	۱۰۲, ۱۰۳, ۱۰۵, ۱۰۷, ۱۰۸,
۱۱۵, ۱۰۸, ۹۳, ۹۱, ۸۷, ۷۵	۱۱۲, ۱۱۱
صادق, ۱۲۲, ۱۲۳, ۱۲۴	حیات, ۷, ۳۱, ۴۲, ۴۸, ۱۰۱
صلح, ۲۴, ۲۹, ۳۲, ۳۶, ۴۱,	دادگری, ۲۶, ۴۵
۹۷, ۸۹, ۷۶, ۴۸, ۴۷	دانش, ۱۸, ۴۷, ۸۳
ظلم, ۹۰, ۱۰۱, ۱۰۵, ۱۰۶,	دانشگاه, ۳, ۷۳, ۷۸, ۸۳, ۱۰۴,
عدالت, ۲۹, ۴۱, ۴۵, ۴۶, ۸۹,	۱۱۷, ۱۱۸, ۱۲۱, ۱۲۲, ۱۲۳,
۱۲۳	۱۲۴
عدل, ۴۵, ۱۰۶	دین, ۲۸, ۴۱, ۴۲, ۴۷, ۴۸, ۶۲,
عطف بماسبق, ۱۹	۷۷, ۸۴, ۱۰۰, ۱۰۱, ۱۰۴,
علی علیه السلام, ۱۰	۱۰۵, ۱۰۷
فرهنگ, ۵۳, ۶۲, ۶۹, ۷۳, ۸۱,	زور, ۱۰۲
۸۳	ستم, ۷, ۱۲, ۲۴, ۲۵
فساد, ۲۰	سیاست, ۲, ۷۸
قانون, ۱۱, ۱۷, ۱۹, ۲۲, ۵۶,	سیاست‌گذاری, ۱۰
۹۳, ۹۲, ۹۱, ۸۹, ۶۳, ۶۱	شخصیت, ۲۹, ۳۲, ۴۱, ۷۵,
۹۸, ۱۰۴, ۱۱۱, ۱۱۲, ۱۱۴,	۹۱, ۹۵, ۹۷, ۹۸, ۱۰۳, ۱۰۴,
۱۱۵	۱۱۲, ۱۰۵
قرآن, ۱۰, ۲۰, ۳۵, ۳۶, ۴۳,	شخصیت حقوقی, ۹۱
۴۵, ۴۶, ۴۷, ۴۸, ۹۹	شرک, ۲۵, ۴۲, ۴۷

گفت و گو، ۱۵	قواعد، ۸، ۱۵، ۱۸، ۱۹، ۲۱، ۲۲،
گفت و گوهای میان فرهنگی،	۳۴، ۶۱، ۷۰، ۷۳، ۸۴، ۱۱۸،
۷۴	۱۲۲
محیط زیست، ۴۱، ۴۸، ۷۶	قواعد بنیادین، ۱۹
معاد، ۲۰، ۷۹	کتاب، ۸، ۹، ۱۰، ۱۳، ۵۵، ۷۹،
منع، ۱۵، ۱۸، ۱۹، ۳۰، ۴۰، ۴۱،	۱۱۷، ۱۲۲، ۱۲۵
۱۱۵، ۱۱۴، ۱۱۳، ۱۱۲، ۶۲	کرامت، ۴۱، ۴۴، ۷۳، ۷۸، ۱۰۹،
منع شکنجه، ۳۱	کشور، ۵۴، ۵۷، ۶۳، ۶۷، ۷۷،
میان فرهنگی، ۸۳	۸۳، ۹۱، ۹۳، ۹۵، ۱۰۳، ۱۰۵،
نسبی، ۲۸، ۵۳، ۵۷، ۸۴	۱۰۹، ۱۱۳، ۱۱۴، ۱۱۶، ۱۲۲،
نسل، ۴۰، ۱۰۰	۱۲۳
نهج البلاغه، ۲۰، ۳۵	کفر، ۴۷
وحدانیت، ۴۱، ۴۲، ۱۲۹	کورش بزرگ، ۲۳

Prof. Zakerian is author of 40 books and 200 articles in English, Persian, Arabic and French. Zakerian was chairman of a quarterly titled: Studies on Israel & US from 1997-2008. He is Member of editorial board of several quarterlies in Iran and abroad. Prof Zakerian joined Penn Law in Pennsylvania University at September 2010.

Prof. Zakerian has done several projects with international organizations including United Nations Information Center, UNHCR, and ICRC.

Prof. Zakerian Speak in Persian, French, Arabic and English.

About Author

Prof. Mehdi Zakerian, president de Fondation internationale sur les dialogues et les études mondiales (Fidem), associate professor in Faculty of Law and Political Sciences, Islamic Azad University, Sciences & Research Branch, Tehran, Iran, professeur invité, faculté de Droit, Université Paris II Panthéon Assas (2012-2013), visiting professor of law in the School of Law, Pennsylvania University (Sep 2010 to Jan 2011), and his name as Associate Member and Professor in Center for Iranian Studies, London Middle East Institute, SOAS, University of London (from 2013 to date).

He teaches human rights and international issues. He is the editor-in-Chief of the International Studies Journal (ISJ), which is published quarterly in both Persian and English devoted to international affairs and human rights. He is elected as 1st president of Iranian International Studies Association (IISA) from 2007 to 2009. He is re-elected as a president of IISA for 2009 to 2011.

Zakerian was a senior researcher at the Center for the Strategic Studies of the Middle East 1997-2008. In 2002, Zakerian was a fellow at The Hague Academy of International Law in the Netherlands and a visiting professor fellow in 2007 in ISIM in Leiden in the Netherlands.

Prof. Mehdi Zakerian scheduled to join Penn Law in September 2008 but he was detained for 72 days by Iranian government. Prof. Zakerian has been prevented to leave Iran from that time especially in April 2009 to take part in a conference in Italy at European University Institute.

Islamic Law, Society and Human Rights

By:
Mehdi Zakerian, PhD.

Politics World Publications

International Studies Journal